

Posudek na magisterskou diplomovou práci Mikhaila Paškeviče *Radikální strana v první fázi vývoje tzv. republiky 5. října: cesta radikální strany od zhroutilí Miloševičova režimu do vítězství ve volbách v r. 2003*, Praha 2020, 105 s., strojopis.

Michail Paškevič v předkládané práci analyzoval vývoj Srbské radikální strany v tříletém období vymezeném zhroutilím Miloševičova režimu na počátku podzimu 2000 a předčasnými parlamentními volbami, které se uskutečnily v samotném závěru roku 2003. Zacilení jen na relativně krátký časový úsek a pouze na jeden politický subjekt tehdy přeprstého srbského politického spektra by snad mohlo vzbudit dojem, že diplomant zvolil jako téma magisterské práce tematiku víceméně podružnou a že se navíc zabýval subjektem, který se ve zvoleném časovém období potácel v obavách o další existenci mimo hlavní proud tehdejšího bouřlivého vývoje Srbska. Takové zdání by ovšem bylo navýsost klamné. Paškevič se pokusil zachytit a osvětlit jeden ze stěžejních problémů soudobých srbských dějin, kterým je vysvětlení okolností a příčin rychlosti a efektivity regenerace pravicově vystupujícího proudu srbských nacionalistů, Srbské radikální strany. Nejde přitom jen o objasnění důvodů, proč se radikálové, kteří se v prvních volbách po odchodu Miloševiče z mocenských pozice jen s obtížemi dostali do skupštiny, o tři roky později stali nejsilnější parlamentní stranou. Musíme se také, a to především, ptát, jakou spojitost mají události prvního tříletí nového milénia s tím, že většinový proud vyšlý z radikální strany o necelou dekádu později převzal v Srbsku exekutivní moc a za pár let na to se v osobě Aleksandara Vučiće na nečekaně dlouhou dobu stal neotřesitelným hegemonem srbské politické scény.

M. Paškevič se musel, tak jako většina dalších badatelů zabývajících se problematikou soudobých dějin, vypořádat s komplikovanou heuristickou základnou výzkumu. Vzhledem k nedostatečnému, ani ne dvacetiletému odstupu od událostí, kterými se zabývá, bylo logicky třeba předem rezignovat na archivní výzkum. K dispozici tedy neměl dokumentaci důvěrnější povahy (zápisy ze stranických porad, relace příslušných policejních složek atd.). Na druhé straně éra digitalizace nabízí takřka nepřeborné a pouze těžko přehlédnutelné množství veřejně přístupných informací, a to nejen v žurnalistické sféře. Badatel musí dobře zvážít, které z nabízejících se zdrojů (a jakým způsobem) bude využívat. V tomto ohledu lze postup, který M. Paškevič zvolil, hodnotit jako racionální a správný. Výzkum opřel o podrobnou analýzu příslušných textů publikovaných v letech 2000-2003 v nadále vlivném a dobře redigovaném

bělehradském deníku Politika, v liberálním, prozápadním a k radikálům kritickém týdeníku Vreme a v relativně nezávislých novinách Glas javnosti. Důležitým zdrojem informací se staly i přepisy stenografických záznamů ze schůzí srbské skupštiny. Škoda, že autor neměl možnost systematictější rešerše NINu, dalšího bělehradského politického týdeníku, který v této době ještě stále patřil k nejinformovanějším srbským médiím. Více vadí, že v úvodu k práci se autor hlavními informačními zdroji, které využíval, zabývá jen velmi povšechně. Zvláště ten čtenář jeho textu, který není blíže seznámen s tehdejší situací v srbském veřejném prostoru, bude takový výklad postrádat.

Výklad M. Paškevič rozdělil do šesti kapitol, přičemž kombinoval přístup chronologický a tematický. V první kapitole seznamuje čtenáře s pozicí radikální strany na podzim 2000, kdy jí mnoho současníků předvíдалo rychlý zánik. Poslední dvě části se pak zabývají událostmi, které se odehrály v prosinci 2002 a v průběhu roku následujícího roku, kdy radikálové nejenže získávali zpět dřívější pozice, ale jejich sympatie mezi srbskou veřejností nadále strmě rostly. Další kapitoly pak autor věnoval vývoji postojů radikální strany k poměrům v národnostně smíšených územích Srbska, k dění v Kosovu a ke spolupráci s haagským tribunálem. Ve zvláštní části se pak pokusil ozřejmit kampaň radikální strany, jejímž cílem mělo být odhalení kontaktů organizovaných zločineckých struktur s novými mocenskými elitami.

Již přečtení prvních několika stránek signalizuje, že autor je zasvěceným badatelem, který nebloudí ve složitém labyrintu tehdejší srbské politické a společenské reality. Jeho líčení je korektní, nenacházíme v něm ani faktografické chyby ani problematické interpretace, tím méně spekulativní hodnocení či nepodložené výkladové vzorce.

Výše řečené, ovšem neznamena, že je posuzovaná studie perfektní či takřka dokonalá. Některé limity jsou předem dané. Paškevič patří k prvním badatelům, kteří se pokusili objasnit jeden z dílčích problémů nejnovějších srbských dějin. Logicky se tak těžko mohl opřít o dříve publikované práce. Nemohl na ně odkázat ani při výkladu důležitých procesů a problémů, které tehdy směr vývoje srbské politiky určovaly a které jsou pro pochopení proměn postavení radikální strany nezbytné. Musel tedy čtenáři osvětlovat alespoň základní kontury nezbytného kontextuálního rámce. Byť se tohoto nelehkého, těžko splnitelného úkolu zhostil se ctí, kvalitu textu tato objektivně daná okolnost pochopitelně poněkud ovlivnila. Paškevičovi někdy i proto chyběly čas a energie k většímu promyšlení závěrů a hodnocení. To jsou ovšem nedostatky zanedbatelné.

Autorovi – byť i tato kritika jde jistě nad rámec nároků kladených na magisterskou diplomní práci – poněkud zazlívám, že se nikde v práci nepokusil shrnout a třeba i v kontextu soudobých dějin balkánských či (jiho)východoevropských neodvážil zhodnotit důvody úspěchu radikální strany. Z jeho textu se čtenář nedozví, jakou roli v tomto ohledu sehrála osoba zakladatele a dlouholetého vůdce strany, respektive jeho názorový, charakterový a psychologický profil. Není zmíněno, nakolik úspěch radikálů ovlivnil jejich program, nakolik ji limitovaly tehdy ještě její značně omezené vazby na špičky vzdělaných městských vrstev. Chybí vysvětlení, proč jejímu následnému úspěchu nezabránila její faktická mediální blokáda. Lze připustit, že většina srbské veřejnosti frustrovaná z katastrofálních porážek let devadesátých a nesplněných nadějí, které se před ní náhle, na krátký čas, objevily na počátku dalšího století, se nakonec – po bleskovém zkompromitování prozápadně vystupujících elit - dala oslovit jednoduchými populistickými floskulami zabalenými do pravicové a nacionalistické rétoriky. Vystává však otázka, proč za této situace uspěla právě radikální strana, a ne některé jiné jí názorově i charakteristickými rysy politické praxe podobné pravicové uskupení. Některé tyto subjekty (*Síla Srbska* bratří Karićů) měly přitom nesrovnatelně lepší finanční zázemí než radikálové, další nenesly na rozdíl od nich ódium viny za srbské neúspěchy ve válkách provázejících rozpad jugoslávské federace (*Jednotné Srbsko* D. Markoviće, *Nové Srbsko* V. Iliće).

Poznámky obsažené v předchozím odstavci nadnáším více jako podněty k dalším úvahám než jako kritické výtky. Další výhrady již k Paškevićově hodnotnému a pečlivě redigovanému textu nemám. Na závěr chci ještě vyzdvihnout velmi solidní jazykovou úroveň diplomové práce. Rád přitom připomenu, že autor nejen není rodilým mluvčím, ale – pokud je mi známo – si paralelně s češtinou osvojoval ještě další dva slovanské jazyky.

Posuzovaná magisterská diplomní práce Mikhaila Pashkevihe splňuje všechny požadavky na tento formát textu kladené. Jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná známka: výborně

V Sezimově Ústí, 17. srpna 2020

prof. PhDr. Jan Pelikán, CSc.